

سنجش و ارزیابی مؤلفه‌های تأثیر گذار بر تخریب‌گری (وندالیسم)

در فضاهای عمومی

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۱/۱۷

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۷/۰۹

ژیلا سجادی^۱، سعید ضرغامی^۲

از صفحه تا ۷۵

چکیده

زمینه و هدف: وندالیسم به عنوان پدیده اجتماعی می‌تواند اثرات منفی مالی، روانی و اجتماعی زیادی را بر جامعه تحمیل نماید. همچنین می‌تواند سبب کاهش کیفیت محیطی در فضاهای عمومی گردد. با توجه به وقوع این پدیده در ارتباط با اموال عمومی و یا در مکان‌های که جامعه ذی‌نفع آن محسوب می‌شود پرداختن به آن دارای اهمیت است. پارک‌ها به عنوان فضای سبز عمومی سبب افزایش حس مشارکت و تعلق و خلق فضاهای سرزنده در شهر می‌شوند که وندالیسم به عنوان عاملی جهت کاهش کارکردهای فضاهای عمومی سبز (پارک‌ها) مطرح می‌باشد. لذا این پژوهش به بررسی مؤلفه‌های مؤثر بر وندالیسم در پارک‌ها پرداخته و جهت تعیین شاخص‌های پژوهش از مدل دلفی بهره گرفته شده است.

روش‌شناسی: روش تحقیق توصیفی - تحلیلی است. جهت سنجش مؤلفه‌ها مؤثر بر وندالیسم از پرسشنامه استفاده شده است. حجم جامعه نمونه براساس فرمول کوکران انتخاب گردید. جهت تحلیل داده‌ها از آزمون‌های آمار استنباطی بهره گرفته شده است.

یافته‌ها و نتیجه‌گیری: نتایج حاصل از پژوهش گویای آن است که در پارک‌های مورد مطالعه شاخص‌های مؤلفه‌های مؤثر بر وندالیسم به گونه‌ای متفاوت بر این پدیده تأثیر می‌گذارند. با توجه به نتایج تحلیل‌های آماری می‌توان بیان داشت که مؤلفه‌های اجتماعی، طراحی محیطی، موقعیت مکان و فردی به ترتیب بیشترین تأثیرات را بر متغیر وابسته وندالیسم داشته است. عوامل اجتماعی، طراحی محیطی و فردی به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر وندالیسم مؤثر بوده‌اند. موقعیت مکانی تأثیر غیرمستقیم بر وندالیسم داشته است.

کلمات کلیدی:

وندالیسم، مؤلفه‌ها، فضاهای سبز عمومی، پارک لاله، پارک شهر.

^۱دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه شهید بهشتی، نویسنده مسئول، J_Sajadi@sbu.ac.ir

^۲دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه شهید بهشتی، s_zarghami@sbu.ac.ir

ناهنجارهای اجتماعی در شهرهای می‌تواند در قالب رفتارهای بزهکارانه شامل سرقت، اعتیاد، تکدی‌گری و... صورت گیرد. چنین ناهنجاری‌های سبب تأثیرات منفی بر فضاهای شهری به ویژه فضاهای عمومی دارد (محمدی و حسینی، ۱۳۹۲: ۶-۷). از این رو جامعه‌شناسان شهری چنین رفتارهای که سبب آسیب و تخریب فضاهای عمومی شهرها می‌شود، «وندالیسم» و افرادی که چنین عملی را انجام می‌دهند «وندال» می‌گویند (خاکپور، حسینی، ۱۳۹۳: ۵۵). ژانورن^۱ (۱۹۶۳)، ویلکینسن^۲ (۱۹۹۵)، هوبر^۳ (۱۹۹۱) و ندالیسم را مرضی مدرن و نوظهور دانسته‌اند که به مثابه معضلی اجتماعی تا نیم قرن پیش مطرح نبوده است (میرفردی و دیگران، ۱۳۹۱: ۱۸۶). امروزه وندالیسم به ویژه در شهرهای بزرگ به پدیده مشهود می‌باشد. به طوری که می‌توان وندالیسم را یک جرم بزهکارانه که شامل آسیب‌رساندن و از شکل انداختن اموال متعلق به اشخاص دیگر و یا اموال عمومی دانست (علی‌وردی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۲: ۵۴). کوهن به پنج نوع از وندالیسم اشاره می‌کند، وندالیسم ماهرانه، اکتسابی، کینه‌جویانه، مخرب و نمایشی (سندرز،^۴ ۱۹۸۱: ۱۳۹). اسکوگان^۵ معتقد است که مفهوم وندالیسم وجه اشتراکی با مفهوم بی‌نظمی دارد و وندالیسم یک بینظمی فیزیکی محسوب می‌شود (کوتو و هینینگ^۶، ۲۰۰۵: ۱۶۳۸). گارت ایسو وندالیسم را روشی در ابراز سرخوردگی، انتقام گرفتن و یا نشان دادن خشم و یا جلب توجه برای یک موضوع خاص عنوان می‌نماید (گارت ایسو^۷، ۲۰۰۷: ۱۰۴). با افزایش مشکلات زندگی روزمره مقاومت انسان در برابر آن بتدریج کاهش می‌یابد. در این حال تجمیع استرس زندگی در یک فرد سبب آشکار شدن اشکال مختلف کینه، خشم، حسادت، نفرت و اشتیاق

-
- 1 - Janoren
  - 2 - Wilkinson
  - 3 - Huber
  - 4 - Sanders
  - 5 - Skogan
  - 6 - Ceccato & Haining
  - 7 - Garth Esau.

می‌شود آثار برخی از این احساسات با کمی توجه به اطراف به ویژه در فضاهای سبز عمومی به راحتی قابل مشاهده است (یوز و کولگلو،^۱ ۲۰۱۱: ۱). بنابراین می‌توان بیان داشت که پدیده وندالیسم در فضاهای عمومی سبز همچون پارک‌ها اتفاق می‌افتد که اولین تأثیرات آن بر این فضاها کاهش تعاملات اجتماعی، افزایش نارضایتی استفاده‌کنندگان، افزایش ترس و ناآرامی و نابهنجاری و سبب کاهش استفاده از فضاهای سبز عمومی می‌شود. همچنین از جنبه‌های دیگر این موضوع قابل بررسی می‌باشد. از جمله زیان‌های اقتصادی ناشی از تعمیر و بازسازی وسایل تخریب شده می‌باشد. از بُعد روانشناختی زشت شدن مناظر و فضاهای پارک تأثیر منفی زیادی بر روحیه افراد استفاده‌کننده از این فضاها دارد که در نهایت این پدیده سبب کاهش رفاه شهروندان می‌گردد (قاسمی و همکاران، ۱۳۸۸: ۴۸). از سوی دیگر افرادی که در کلان‌شهرها زندگی می‌کنند به ندرت به فضاهای طبیعی بیرون از شهر دسترسی دارند. شاید بهترین فضای که می‌تواند محلی برای آرامش و بازسازی روحی و جسمانی ساکنین و جای برای تعامل و گفتگو بین افراد مختلف باشد پارک‌های شهر است، لذا شناسایی عوامل مؤلفه‌های موثر بر کاهش وندالیسم در پارک‌ها دارای اهمیت زیادی است. فرومدی متغیرهای شخصیتی، وضعیت اجتماعی و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی را از عوامل موثر بر پدیده وندالیسم در پارک‌ها می‌داند (فرومدی، ۱۳۹۲: ۱۲۸). خاکپور و حسینی عوامل ایجادکننده وندالیسم را در ویژگی‌های شخصیتی و فردی، شرایط اجتماعی و اقتصادی جامعه و فرد و عوامل محیطی مطرح می‌نمایند (خاکپور و حسینی، ۱۳۹۳: ۵۶). در بسیاری از شهرهای بزرگ وندالیسم به صورت مشکلی حاد که نه تنها سلامتی و امنیت جامعه را به مخاطر می‌اندازد، بلکه هزینه‌های گزافی را تحمیل مالیات‌دهندگان و شهروندان می‌کند. امروزه پدیده وندالیسم از جنبه‌های مختلفی مورد بررسی قرار می‌گیرد. از بعد روانشناسی به علل روانی و تربیتی، از بُعد اقتصادی افزایش هزینه‌های بازسازی و تعمیر، از بُعد اجتماعی وجود مشکلات اجتماعی از جمله شکاف طبقاتی و

از نظر مدیران و برنامه‌ریزان شهری طراحی و جایگزینی وسایلی با هدف کاهش وندالیسم مورد بررسی بوده است. از آنجایی که وندالیسم بیشتر در فضاهای عمومی به ویژه پارک‌ها رخ می‌دهد این مسئله سبب کاهش احساس امنیت، کاهش مشارکت و حس تعلق و اعتماد عمومی و در بُعد اقتصادی افزایش هزینه‌ها و در بُعد زیباسازی سبب نازیبایی‌های شهری در پارک‌ها می‌شود لذا توجه به عوامل و مؤلفه‌های موثر در کاهش وندالیسم دارای اهمیت زیادی می‌باشد.

البته نباید فراموش کرد که بروز رفتار نابهنجار (وندالیسم) را می‌توان به نوعی رفتاری تلافی‌جویانه و ناآگاهانه از برداشتی دانست که پاره‌ای از شهروندان از نابرابری و عدم آگاهی از حقوق خود در شهر و از اموال عمومی دارند. با توجه به مطالب ذکر شده این پژوهش به بررسی عوامل و مؤلفه‌های تأثیرگذار در ایجاد وندالیسم در پارک‌های منطقه ۶ و ۱۲ تهران پرداخته است. مساحت فضای سبز در منطقه دوازده تهران ۱۳۰ هکتار است که سرانه آن ۵/۲۶ متر مربع می‌باشد. سرانه پارک برای هر نفر در ۰/۳۲ متر مربع است. از این رو علاوه بر کمبود سرانه سبز به ویژه پارک‌ها در منطقه پراکنش نامناسب آن نیز مطرح می‌باشد به طور که تمرکز فضای سبز منطقه در سه محله قرار دارد. با توجه به تراکم بالای جمعیت، فرسودگی بخشی از بافت‌های آن و مشکلات ذکر شده فضای سبز موجود در منطقه باعث عدم استقبال خانواده‌ها و کاهش مشارکت و نظارت اجتماعی در پارک‌ها شده است که این امر زمینه را برای پدیده‌ی وندالیسم مهیا نموده است. سرانه فضای سبز در منطقه شش تهران در حدود ۱۱/۶۸ می‌باشد که در مقایسه با منطقه دوازده نزدیک به دو برابر می‌باشد. همچنین مساحت فضای سبز در این منطقه در حدود ۲۸۵ هکتار می‌باشد. منطقه شش دارای ۲۸ پارک با کارکردهای منطقه و فرامنطقه‌ای هستند که مهم‌ترین آنها پارک لاله و ساعی می‌باشند که دارای عملکرد شهری هستند. پراکنش فضای سبز در نواحی منطقه شش نامتوازن می‌باشد به طوری که سرانه فضای سبز در ناحیه سه کمترین سرانه با ۴/۶ و در ناحیه پنج با بیشتر سرانه ۱۸/۲ متر مربع است. از این رو این پژوهش برآن است که به بررسی عوامل موثر بر

وندالیسم در پارک‌های مناطق مورد پژوهش پردازد. بنابراین دو پارک لاله و پارک شهر را که هر دو دارای عملکرد فرا منطقه‌ای می‌باشند به عنوان مطالعه تطبیقی مورد پژوهش قرار داده است. در نهایت این پژوهش به دنبال به دنبال پاسخ گویی به سوالات زیر می‌باشد.

۱. چه رابطه‌ای میان متغیرهای زمینه‌ای و تخریب‌گری (وندالیسم) وجود دارد؟
۲. چه رابطه‌ای میان متغیرهای فردی و اجتماعی و موقعیت مکانی با تخریب‌گری (وندالیسم) وجود دارد؟
۳. مهم‌ترین مؤلفه‌های موثر بر کاهش وندالیسم در پارک‌های منطقه شش و دوازده شهرداری تهران کدامند؟

مبانی نظری پژوهش

امروزه وندالیسم خصوصاً برای کسانی که در شهرهای بزرگ و پرجمعیت زندگی می‌کنند پدیده‌ای مشهود است. به طور کلی می‌توان پدیده وندالیسم را به عنوان یک جرم بزهکارانه که شامل آسیب‌رساندن و از شکل انداختن اموال متعلق به اشخاص دیگر و یا اموال عمومی می‌باشد، تعریف کرد (علی‌وردی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۲: ۵۴). وارلا معتقد است که وندالیسم از سوی بیشتر افراد به عنوان یک جرم در میان جوانان رواج دارد که منجر به ایجاد خسارت برای افراد می‌شود (وارلا^۱، ۱۹۸۰: ۲). اسکوگان بی‌نظمی را به دو بخش فیزیکی و اجتماعی تقسیم می‌نماید و معتقد است که بی‌نظمی فیزیکی به شرایط جاری اشاره دارد در حالی که بی‌نظمی اجتماعی به عنوان مجموعه‌ای از وقایع کم‌وبیش متوالی ظاهر می‌شود (اسکوگان^۲، ۱۹۹۰: ۲). ژانورن از وندالیسم به‌عنوان نوعی بیماری جهانی خرابکاری در قرن حاضر و عصر مدرن و به مثابه پدیده‌ای جهانی نام می‌برد و آن را به گونه‌ای مجاز به تخریب آثار هنری، دشمنی با علم و صنعت و آثار تمدن اطلاق می‌کند. ویلکشن (۱۹۹۵) هوبر (۱۹۹۱) و گلداستون

1 - Varela

2 - Skogan

(۱۹۹۸) آن را مرضی مدرن و نوظهور دانسته که به مشابه معضلی اجتماعی تا نیم قرن پیش مطرح نبود. در طبقه‌بندی انواع جرائم، اغلب صاحب‌نظران و محققان وندالیسم را به مثابه جنایتی خرد و از انواع بزهکاری‌های نوجوانان به شمار آورده‌اند (صدیق اروعی، ۱۳۸۶: ۵۴). گارث وندالیسم را یک روش قابل قبول برای افراد در ابزار سرخوردگی یا انتقام می‌داند (گارث^۱، ۲۰۰۷: ۱۰۴). صاحب‌نظران و پژوهشگران تعاریف متعددی را از وندالیسم ارائه داده‌اند که غالباً در برخی عناصر مشترک‌اند. از جمله اینکه عمدتاً آن را رفتاری آگاهانه، تعمدی و غرض‌ورزانه می‌بینند که با اراده و خواست فرد یا افراد و با سوگیری تخریبی و عمدتاً بدون کسب نفع مادی صورت می‌گیرد. برخی تفاوت‌ها در تعاریف به ویژه بر سر تعاریف دایره‌ی عمومی یا خصوصی بودن اموال تخریب شده است. جدول زیر برخی از این تعاریف و عناصر موجود در آن را نشان داده است.

جدول شماره ۱: مفهوم وندالیسم در تعاریف مختلف و عناصر و وجوه تبیینی آنها

نویسنده	سال	تعاریف
پاتریس ژانورن	۱۹۶۳	نوعی روحیه بیمارگونه که به تخریب تأسیسات عمومی و نظایر آن می‌پردازد
لنچ	۱۹۷۱	وندالیسم یکی از خطرات متداول در فضای عمومی، به ویژه فضای باز عمومی است.
وارد	۱۹۷۳	وندالیسم را تخریب غیرقانونی کالاها و اموال و دارایی شخص دیگر بیان می‌کند
کلارک	۱۹۹۱	تخریب آگاهانه، ارادی و خودخواسته اموال، تأسیسات و متعلقات عمومی
موزر	۱۹۹۲	عملی آگاهانه و ارادی به قصد صدمه‌زدن یا تخریب کردن چیزی مه متعلق به دیگری است.
ویلیکینسن	۱۹۹۵	تمایل به تخریب آگاهانه، ارادی و خود خواسته اموال، تأسیسات و تعلقات عمومی
گوتیز و شومیکر	۲۰۰۸	رفتاری شامل تخریب اموال و نه تملک آنهاست
میر و کلینارد	۲۰۱۱	تخریب ارادی اموال و متعلقات عمومی به صورت مداوم و مکرر

منبع: لینچ^۲، ۱۹۷۱. وارد^۳، ۱۹۷۳. آیزل یووز و همکاران^۱، ۲۰۱۱. کلینارد^۴، ۲۰۱۱

- 1 - Garth
- 2 - Lynch
- 3 - Ward

نظریات مرتبط با وندالیسم

تراوس هرشی مبدع نظریه «کنترل اجتماعی یا قیود اجتماعی» است که معتقد است کجروی ناشی از ضعف یا گسستگی تعلق فرد به خانواده و جامعه است. هر شی چهار قیود اجتماعی شامل وابستگی به خانواده، تعهد، مشغول بودن به فعالیت‌های گوناگون روزانه و باورها را مورد بررسی قرار می‌دهد. وی معتقد است که اجزای تعلق و وابستگی به جامعه شامل موارد زیر است:

- اتصال با سایر افراد
- پذیرفتن و مشارکت در نقش‌ها و فعالیت‌های اجتماعی که ارزش و نتایجی برای آینده دارند.
- اعتقاد به ارزش‌های اخلاقی، هنجارهای فرهنگی و امثال آن.

هرشی می‌گوید کیفیت هر کدام از موارد سه گانه فوق‌الذکر در هر مورد خاص می‌تواند موجب همنوایی یا علت ناهمنوایی و کجروی باشد (محسنی تبریزی و صفری، ۱۳۸۸: ۹). براساس این نظریه کجروی و انحراف ناشی از ضعف و گسستگی تعلق فرد به جامعه است، که در اثر عدم کنترل و نظارت به وجود می‌آید. کنترل اجتماعی تداوم فرآیند جامعه‌پذیری است. جامعه‌پذیری موجب همنوایی می‌گردد، یعنی جامعه‌پذیری یک نوع همنوایی اختیاری و داوطلبانه است. اما وقتی که همنوایی به طور اختیاری و داوطلبانه صورت نگیرد، سازوکارهای کنترل اجتماعی برای انتقال و اجرای هنجارها و انتظارات اجتماعی به کار گرفته می‌شوند (ستوده، ۱۳۸۵: ۱۳۴). این نظریه چندان به تأثیر محیط در بزهکاری نمی‌پردازد و بدین ترتیب می‌توان گفت که چهار عامل قیود اجتماعی به تنهایی نمی‌توانند تبیین کننده عدم ارتکاب به بزهکاری باشد. در این میان رفقا، صاحبان بزهکار و به طور کلی محیط نامناسب اجتماعی نقش مهم و موثری دارند و باید به آنها نیز توجه داشت (مشکانی و دیگران، ۱۳۸۱: ۱۱). یکی از

مهم‌ترین تبیین‌های جامعه‌شناختی از انحرافات و کژ رفتارهای، نظریه‌ی آنومی^۱ است که در زبان فارسی به بی‌هنجاری ترجمه شده است. در تعریف او از آنومی اشاره به نوعی بی‌سازمانی،^۲ اغتشاش،^۳ گسستگی^۴ و بی‌هنجاری در نظام جمعی دارد. دورکیم بی‌هنجاری را در دو سطح فردی و اجتماعی به کار می‌برد (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳: ۵۲). پس از دورکیم رابرت مرتن جامعه‌شناس آمریکایی نظریه‌ی خود را بر پایه‌ی نظریه او تعمیم داد. به عقیده او این شرایط ساختی خاص است که علت ریشه‌ای انحرافات اجتماعی است. او به ارزش‌یابی انحراف یا جنایت علاقمند نبود، بلکه در صدد بود تا ریشه‌های اجتماعی و ساختی گرایش افراد به راه‌های نامطلوب کنش توضیح دهد (معیدفر، ۱۳۸۵: ۳۸). رابرت اگنیو نظریه فشار عمومی را به عنوان یکی از نظریات پیش‌رو در بررسی جرم، با تمرکز به علل و انگیزه‌های فردی ر سال ۱۹۲۲ تدوین نمود. اگر چه تحقیقات اندکی از نظریه کلاسیک فشار، که جرم را ناشی از آرزوهای تحقق نیافته‌ی اقتصادی می‌دانست، حمایت کرده بودند، نظریه فشار عمومی اگنیو این نظریه را بسط داد و علاوه بر افزودن سایر منابع فشار، احساسات منفی را به عنوان متغیر میانجی مورد توجه قرار داد. اگنیو فشار را به صورت به عنوان یک پدیده‌ی روانی - اجتماعی در نظر می‌گیرد (ریبلون، ۲۰۰۹: ۴۸). ویلیام گود با کمک گرفتن از مفهوم آنومی و تعمیم آن به نهاد خانواده به عنوان مهم‌ترین آژانس اجتماعی کننده، ساختار خانواده، سازمان و انگاره‌های آن را کلیدی برای شناخت شخصیت و رفتار فرد پرورش یافته در آن تلقی می‌کند و هرگونه نا به سامانی و بی‌سامانی در این نهاد و ساختار آن را در بروز توسعه و تکوین شخصیت بزه‌کار و کج‌رو دخیل می‌داند (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳: ۶۸).

1 - Anomie.
2 - Disorganization.
3 - Disturbance.
4 - Anarchy.
5 - Rebellion

پیشینه پژوهش

به منظور شناخت تحقیقات مشابه انجام شده در حوزه تحقیق، پیشینه مطالعات مربوطه به شرح جدول زیر مورد بررسی قرار گرفت.

جدول شماره ۲: پیشینه پژوهش

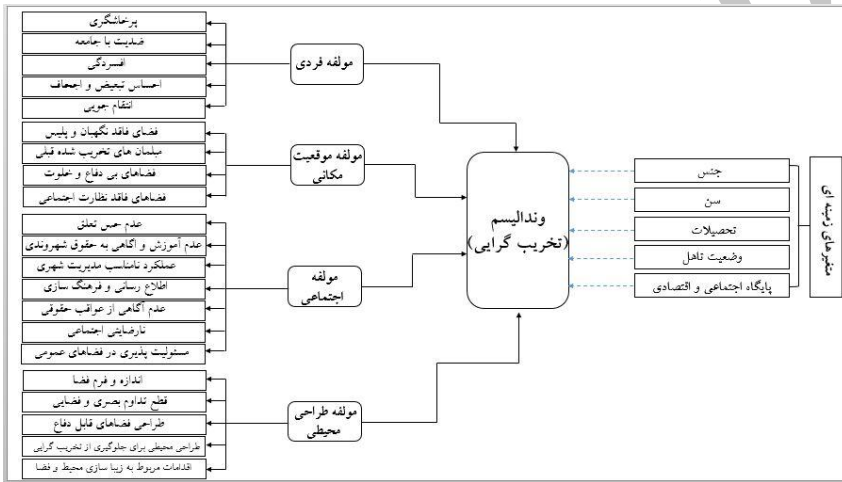
عنوان	سال	نویسنده / نویسندگان	نتایج
بازشناسایی روش‌ها و شیوه‌های طراحی محیطی برای پیشگیری از تخریب‌گرایی فضا	۱۳۸۷	محسن فیضی، سید باقر حسینی، سینارزاقی اصل	هدف پژوهش شناخت مفهوم تخریب‌گرایی و تعیین مهم‌ترین کیفیات هنجاری محیطی وابسته به آن است. در این ارتباط برخی مشاهدات محیطی در شرایط ایران و در جهت کشف و بازشناسی مظاهر وقوع تخریب‌گرایی صورت پذیرفته است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که فلسفه استفاده از طراحی برای کاهش تخریب‌گرایی، کاهش فرصت‌ها و قابلیت‌ها برای وقوع جرم است. شیوه‌ها و ابزارهایی همچون طراحی فضاهای قابل دفاع، طراحی محیط برای جلوگیری از تخریب‌گرایی ایجاد حس تعلق و ... می‌توانند به میزان قابل توجهی مانع از بروز این پدیده در سطح شهر و فضاهای همگانی آن شوند.
بررسی جامعه شناختی عوامل موثر بر شیوع وندالیسم در شهر خلخال	۱۳۹۰	قیوم قیوم‌زاده	نتایج پژوهش گویای ارتباط معنادار بین متغیرهای اجتماعی و اقتصادی موثر در گرایش به رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان است.
شهر نشینی، بیگانگی اجتماعی و رفتارهای وندالیستی جوانان	۱۳۹۰	سروش فتحی، حامد محمدی	نتایج پژوهش نشان می‌دهد که پسران بیشتر به رفتارهای وندالیستی دست می‌زنند و این پدیده در فرزندان خانواده‌هایی سطح پایین‌تر از نظر اقتصادی و اجتماعی و بهرمندی از تسهیلات شهری، شایع‌تر است. همچون رفتارهایی تخریب‌گرایانه و ویرانگر ناشی از بریدگی و عدم پیوند فرد یا جامعه شهری و بیگانگی اجتماعی است.
تأثیرات میزان فقر در محلات شهری بر محلات شهری	۲۰۰۰	هرشفیلد	نتیجه گرفته است که هر مقدار میزان فقر در محلات شهری بالاتر باشد میزان ارتکاب نوجوانان در این محلات

<p>به جرائم خشونت‌آمیز بیشتر خواهد بود و با ایجاد فرصتی برای اسکان خانواده‌های ساکن مناطق فقیرنشین در محلاتی که داری میزان پایین‌تری از فقر هستند می‌توان بر کاهش میزان ارتکاب نوجوان به جرائم خشونت‌آمیز شد.</p>	<p>مبنای میزان بزهکاری</p>
<p>این پژوهش به شکل پیمایشی انجام شده است. و در آن به ارتباط بین متغیرهای پژوهش یگانگی (همدلی)، کنترل انگیزشی، تعهدات اجتماعی با متغیرهای خشونت، سرقت و ندالیسم پرداخته شده است. نتایج پژوهش گویای آن است که بین یگانگی و کنترل انگیزش با خشونت و ندالیسم رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد، اما میان تعهدات اجتماعی و سه رفتار بزهکاری مورد تاکید رابطه معنی‌داری مشاهده نشده است.</p>	<p>بزهکاری با تاکید بر خشونت، سرقت و ندالیسم در میان نوجوانان دبیرستان البرتا ۲۰۰۴ گیلس^۱</p>
<p>نوجوانان پسر نسبت به نوجوانان دختر، نسبت بالاتری از انجام جرم و دستگیری را دارا هستند. در این پژوهش سه اثر متعادل‌کننده خانوادگی یا حمایت مراقبان، انضباط یا نظارت مراقبان و کیفیت روابط مراقبان و فرزندان را بر زندگی بزهکاران مطالعه کرده است. در تحلیل رگرسیونی نیز اهمیت نقش نظارت و مراقبت بیشتر از دو اثر دیگر بر بزهکاران بوده است. به گونه‌ای که می‌توان گفت انضباط و نظارت بیشتر مراقبان با کم‌شدن بزهکاری عمومی و سرقت اموال رابطه معناداری دارد.</p>	<p>کنترل تأثیرات عوامل خانودگی بر روابط بین جوانانی که در معرض معرض بزهکاری قرار گرفته‌اند ۲۰۰۵ بال^۲</p>
<p>عامل مکانی به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل موثر در ندالیسم می‌باشد. قرارگیری و طراحی صحیح مبلمان شهری، کنترل بصری و کیفیت آن شامل (مواد، رنگ، دوام) از جمله فاکتورهای موثر بر ندالیسم می‌باشند.</p>	<p>اثرات مؤلفه‌های مکانی بر ندالیسم در پارک- های کنار دریا ۲۰۱۱ آیزل یوووز^۳</p>

1 - Gillis
2 - Ball
3 - Aysel Yavuz

با توجه به مبانی نظری و پیشینه تحقیق و همچنین اهداف مورد نظر، شاخص‌های پژوهش مشخص گردید جهت انتخاب آن از نظر کارشناسان به روش دلفی بهره گرفته شد. همچنین جهت تعیین گویه‌ها از روش تحلیل عاملی بهره گرفته شده است. در نهایت مدل مفهومی پژوهش به شرح زیر ارائه می‌شود.

شکل شماره ۱: مدل مفهومی پژوهش

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش توصیفی-تحلیلی و از لحاظ هدف کاربردی-توسعه‌ای می‌باشد. داده‌ها به دو صورت کتابخانه‌ای و میدانی گردآوری می‌شوند. در روش میدانی از پرسشنامه بهره گرفته می‌شود. جهت تعیین شاخص‌ها از مدل دلفی بهره گرفته شده است. در این پژوهش برای تعیین میزان اتفاق نظر میان اعضای پانل، از ضریب هماهنگی کندال استفاده شده است. مقدار این مقیاس در زمان هماهنگی کامل برابر یک و در زمان نبود کامل هماهنگی برابر صفر است. در پایان دور سوم روش دلفی، ضریب هماهنگی کندال برای این پژوهش معادل ۰/۷۴ است.

جدول ۳: ضریب همابستگی کندال

تعداد	۳۰ نفر
ضریب همابستگی کندال	۰/۷۴۸
کای - مربع	۶۶/۵۷۲
درجه آزادی	۱
سطح معناداری	۰/۰۰۰

برای آزمون معنادار بودن آن از مشخصه آماری $x^2_{ob} = m(n-1)w$ استفاده گردید. که در اینجا مقدار آماره آزمون $x^2_{ob} = 66.572$ و مقدار بحرانی $x^2_{0.001, 1} = 10.828$ می‌باشد و به لحاظ این که مقدار آماره آزمون بزرگتر از مقدار بحرانی است (در ناحیه H_1 قرار دارد) می‌توان نتیجه گرفت که در فاصله اطمینان ۹۹ درصد فرضیه صفر رد می‌شود. لذا می‌توان پذیرفت بین دیدگاه متخصصان در زمینه معیارهای موثر بر وندالیسم در این پژوهش همابستگی و تناسب وجود دارد. با توجه به اینکه حجم جامعه آماری نامشخص است. تعداد از پرسشنامه به عنوان حد کفایت بر اساس اشباع داده‌ها پذیرفته می‌شود. برای نمونه‌گیری در سطح پارک‌ها؛ دسترسی به لیست اعضای جامعه و قرعه‌کشی بین آن‌ها ممکن نخواهد بود بر همین اساس روش نمونه‌گیری بصورت غیرتصادفی-اتفاقی انتخاب گردید که عملی‌ترین نوع نمونه‌گیری در این پژوهش است بدین صورت که با مراجعه به پارک و دسترسی به اعضای جامعه پرسشنامه توسط آنان تکمیل شده است. جهت تعیین جامعه نمونه از فرمول کوران براساس جمعیت مناطق مورد پژوهش تعیین گردید. حجم نمونه در منطقه ۱۲ براساس فرمول کوکران ۳۸۳ نفر و در منطقه ۶ حجم نمونه براساس جمعیت آن ۲۸۳ نفر تعیین گردید. داده‌های گردآوری شده از پرسشنامه وارد نرم افزار Spss شده و از آزمون‌های استنباطی، آنوا، لاندا، گاما، پیرسون، رگرسیون و تحلیل مسیر جهت تحلیل استفاده شده است. پیش از شروع آزمون لازم می‌باشد که تعیین شود که از آزمون‌های پارامتریک یا ناپارامتریک برای تحلیل داده‌ها استفاده شود. بنابراین لازم است که نرمال بودن و یا نبودن داده‌ها مشخص شود. یکی از آزمون‌ها جهت بررسی نرمال بودن داده‌ها آزمون کولموگروف-

اسمیرنوف می‌باشد. اگر آزمون معنی‌دار بود یعنی p کوچکتر از $0/05$ بود، به معنی این است که توزیع نرمال نیست و باید از آزمون ناپارامتریک استفاده کنیم. بنابراین اگر نتیجه این آزمون معنی‌دار نباشد امکان استفاده از آزمون‌های پارامتریک وجود دارد.

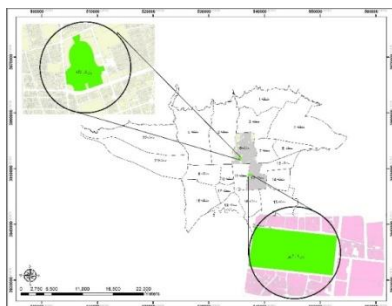
جدول شماره ۴: آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن داده‌های پژوهش

فردی	موقعیت مکانی	اجتماعی	طراحی محیط
۱/۲۲	۱/۹۵	۱/۱۵	۱/۴۸
۰/۰۶۱	۰/۱۷۳	۰/۱۴۰	۰/۱۲۹
Sig. (2-tailed)			

شناخت محدوده مورد مطالعه

منطقه ۱۲ با وسعت ۱۶۰۰ هکتار (۲/۳ درصد محدوده تهران) و جمعیت ۰۴۸، ۲۴۸ نفر است. بیش از ۳۴ درصد محدوده منطقه از گستره‌ها و پهنه‌های شاخص و ارزشمند تشکیل شده است. علیرغم این ارزش‌ها، بیش از یک سوم سطح منطقه فرسوده (اعم از ارزشمند یا غیر آن) محسوب می‌شود (طرح تفصیلی، ۱۳۸۶: ۵). مساحت پارک شهر تقریباً ۲۵ هکتار است و ۸ در ورودی دارد. مساحت پارک ۲۴۵ هزار مترمربع می‌باشد که ۱۷۳ هزار و ۵۰۰ مترمربع از پارک به فضای سبز اختصاص یافته است (حاتمی نژاد و همکاران، ۱۳۹۰). منطقه شش تهران در سال ۱۳۸۵ جمعیت آن ۲۳۲۵۸۳ نفر و وسعت آن ۲۱۴۴ هکتار است (طرح تفصیلی منطقه شش، ۱۳۸۶). پارک لاله در ناحیه دو منطقه شش تهران قرار دارد. این پارک در سال ۱۳۴۵ تاسیس شده است و مساحت آن ۳۳۰۵۵۳۸ متر مربع است. نو طراحی پارک مختلط (منظم و نامنظم) است. (علوی و همکاران، ۱۳۹۱).

نقشه شماره ۱: شناخت محدوده مورد مطالعه

منبع: مرکز مطالعات شهرداری تهران: ترسیم نگارندگان

یافته‌های پژوهش

الف) یافته‌های توصیفی

جدول شماره ۵: ویژگی‌های دموگرافی پرسش شوندگان

ویژگی‌های جمعیت شناختی پرسش شوندگان در پارک		ویژگی‌های جمعیت شناختی پرسش شوندگان در پارک	
درصد	شهر	درصد	لاله
۴۳	مرد	۳۵	مرد
۵۷	زن	۶۵	زن
۳۰	مجرد	۴۳	مجرد
۷۰	متاهل	۵۷	متاهل
۱۳.۳۳	۱۵-۲۵	۲۶	۱۵-۲۵
۱۶.۶۷	۲۵-۳۵	۳۴	۲۵-۳۵
۳۶.۶۷	۳۵-۴۵	۱۶	۳۵-۴۵
۲۳.۳۳	۴۵-۵۵	۹	۴۵-۵۵
۱۰	۵۵>	۱۳	۵۵>
۰	بی سواد	۰	بی سواد
۳.۳۳	ابتدایی	۵	ابتدایی
۶.۶۶	راهنمایی	۸	راهنمایی
۳۰	دیپلم	۲۹	دیپلم
۳۳.۳۳	لیسانس	۴۲	لیسانس
۲۰	فوق لیسانس	۱۳	فوق لیسانس
۶.۶۷	دکتری	۳	دکتری
۳	خیلی کم	۲	خیلی کم
۱۵	کم	۱۱	کم
۳۵	متوسط	۳۹	متوسط
۴۱	زیاد	۴۴	زیاد
۶	خیلی زیاد	۴	خیلی زیاد

در پارک‌های مورد مطالعه بیشتر پرسش شوندگان زن‌ها بوده‌اند که در پارک شهر رده سنی ۳۵-۴۵ بیشترین مراجعه‌کننده بوده‌اند اما در پارک لاله رنج سنی ۲۵-۳۵ بیشترین پرسش شوندگان بوده‌اند. سطح تحصیلی بیشتر پرسش شوندگان دیپلم و لیسانس ذکر شده است. در هر دو پارک میزان مراجعه پرسش‌شوندگان به پارک بیشتر از حد متوسط بوده است.

جدول شماره ۶: سنجش مؤلفه‌های موثر بر وندالیسم در پارک‌های مورد پژوهش

ضریب الفای کرونیخ	میانگین پارک شهر	مؤلفه‌ها	میانگین پارک لاله	ضریب الفای کرونیخ
مؤلفه فردی				
۰/۷۸۸	۲/۸۳	پرخاشگری	۳/۰۶	۰/۸۶۴
۰/۷۹۳	۲/۹۲	ضدیت با جامعه	۲/۹۷	۰/۹۲۵
۰/۷۷۳	۲/۷۵	افسردگی	۲/۸۲	۰/۸۹۸
۰/۷۷۲	۳/۲۳	احساس تبعیض و اجحاف	۳/۳۵	۰/۸۰۶
۰/۷۷۸	۲/۸۶	انتقام جویی	۲/۹۹	۰/۹۳۳
۳/۰۳	۲/۹۱	میانگین پارک		
میانگین کل: ۲/۹۷				
مؤلفه موقعیت مکانی				
۰/۷۷۸	۳/۱۲	فضای فاقد نگهدارنده و پلیس	۳/۳	۰/۹۵۱
۰/۷۷۷	۳/۰۲	مبلمان‌های تخریب شده قبلی	۳/۱۹	۰/۹۱۹
۰/۷۷۲	۳/۳۸	فضاهای بی دفاع و خلوت	۳/۵۹	۰/۹۱۸
۰/۷۹۱	۳/۵۱	فضاهای فاقد نظارت اجتماعی	۳/۵۶	۰/۹۳۵
۳/۴۱	۳/۲۲	میانگین پارک		
میانگین کل:				
مؤلفه اجتماعی				
۰/۷۷۵	۳/۵۳	عدم حس تعلق	۳/۷۵	۰/۶۸۲
۰/۷۷۵	۳/۶۴	عدم آموزش و آگاهی به حقوق شهروندی	۳/۶۲	۰/۶۹۳
۰/۷۷۶	۳/۱۹	عملکرد نامناسب مدیریت شهری	۳/۳۶	۰/۹۶۸
۰/۷۷۸	۳/۴۵	اطلاع‌رسانی و فرهنگ سازی	۳/۵	۰/۸۹۹
۰/۷۸۴	۳/۱۵	عدم آگاهی از عواقب حقوقی	۳/۳۳	۰/۸۷۳
۰/۷۵۲	۳/۱۲	نارضایتی اجتماعی	۳/۱۸	۰/۸۱۶
۰/۷۶۱	۳/۶۷	نظارت اجتماعی	۳/۸۴	۰/۸۸۸
۰/۸۱۲	۳/۷۲	مسئولیت‌پذیری در فضاهای عمومی	۳/۸۵	۰/۸۷۳
۳/۵۵	۳/۴۳	میانگین پارک		
میانگین کل: ۳/۴۹				
مؤلفه طراحی محیطی				

۰/۷۸۴	۳	اندازه و فرم فضا	۲/۸۵	۰/۸۸۸
۰/۷۵۲	۳/۳۲	قطع تداوم بصری و فضایی	۳/۴۳	۰/۸۷۸
۰/۷۵۳	۳/۴۸	طراحی فضاهای قابل دفاع	۳/۶۱	۰/۸۸۳
۰/۷۵۱	۳/۷	طراحی محیطی برای جلوگیری از تخریب‌گرایی	۳/۸	۰/۷۸۰
۰/۷۵۵	۳/۵۹	اقدامات مربوط به زیباسازی محیط و فضا	۳/۳۴	۰/۸۳۲
۳/۴۱		میانگین پارک	۳/۴	
میانگین کل: ۳/۴				
وندالیسم				
۰/۷۷۸	۳/۱	مشاهده‌ی رفتارهای ناهنجار در پارک	۳/۲۳	۰/۸۱۳
۰/۷۷۸	۲/۲۹	مبلمان تخریب شده	۲/۶۲	۰/۸۳۱
۰/۷۷۷	۲/۱۸	وسایل ورزشی تخریب شده	۲/۴۹	۰/۸۵۶
۰/۷۶۵	۳/۱۲	نظافت و پاکیزگی پارک	۳	۰/۸۲۸
۰/۷۷۷	۳/۳۴	میزان احساس امنیت و آرامش	۳/۲۳	۰/۸۸۵
۲/۸		میانگین پارک	۲/۹۱	
میانگین کل: ۲/۸۵				

در پارک لاله با توجه به جدول فوق ملاحظه می‌شود که در بخش عوامل فردی موثر بر وندالیسم از دیدگاه پرسش‌شوندگان احساس تبعیض و اجحاف از مهم‌ترین عوامل فردی موثر در وندالیسم می‌باشد. پرخاشگری و انتقام‌جویی به عنوان زیرمعیار به ترتیب کمترین تأثیر را بر وندالیسم داشته‌اند. در پارک شهر همانند پارک لاله احساس تبعیض و اجحاف عامل مهمی در پدیده وندالیسم بوده است. افسردگی و پرخاشگری به ترتیب از دیدگاه پرسش‌شوندگان نقش کمتری در ایجاد رفتارهای تخریب‌گر در فضاهای عمومی دارند. در پارک لاله در بخش عوامل مکانی فضاهای فاقد نظارت عمومی اجتماعی بیشترین و مبلمان تخریب شده قبلی از نظر پرسش‌شوندگان کمترین میزان را می‌تواند در تخریب‌گری ایفا نماید. در پارک شهر، فضاهای فاقد نظارت اجتماعی و فضاهای بی‌دفاع و خلوت زمینه‌های پیدایش رفتارهای وندالیسم در فضاهای عمومی هستند. عامل مهمی در وندالیسم داشته است. در پارک لاله در بخش عوامل اجتماعی به ترتیب مسئولیت‌پذیری در فضاهای عمومی و نظارت اجتماعی می‌توانند بیشتر تأثیر را بر وندالیسم در فضای سبز عمومی داشته باشند. نارضایتی اجتماعی و عدم آگاهی از عواقب حقوقی از نظر پرسش‌شوندگان در بخش اجتماعی کمترین میزان تأثیر را نسبت

به سایر زیر معیارهای این بخش را دارند. در پارک شهر از دیدگاه پرسش شونده‌گان عدم مسئولیت‌پذیری در فضاهای عمومی و عدم حس تعلق بر رفتارهای تخریب‌گرانه مؤثر هستند. نارضایتی اجتماعی و عملکرد نامناسب مدیریت شهری نسبت به سایر گویه‌های این شاخص بر رفتار وندالیستی مؤثر بوده‌اند. مؤلفه طراحی شهری به عنوان عاملی مهم در طراحی فضاهای عمومی سرزنده برای شهروندان است. اساساً طراحی محیط می‌تواند سبب خلق فضایی امن برای حضور شهروندان و به تبع آن افزایش تعاملات اجتماعی گردد. پرسش شونده‌گان در پارک لاله معتقد بودند که طراحی محیطی برای جلوگیری از تخریب‌گرایی یک فاکتور تأثیرگذار بر کاهش رفتارهای تخریب‌گرایانه است. در میان گویه‌های مربوط به این شاخص اندازه و فرم فضا تأثیر کمی از نظر پرسش شونده‌گان بر وندالیسم داشته است. در پارک شهر نیز پرسش شونده‌گان به توجه بر طراحی مهم جهت کاهش رفتارهای وندالیسم تأکید داشتند. در نهایت جهت بررسی وقوع این پدیده در پارک‌های مورد مطالعه گویه‌هایی طراحی گردید. مشاهده‌ی رفتارهای ناهنجار در هر دو پارک در حدود متوسط است. مبلمان تخریب شده و وسایل ورزشی تخریب شده نیز در هر دو پارک مشاهده گردید و هم از نظر پرسش شونده‌گان تایید شد. اما در سطح پایینی قرار دارد.

متغیرهای زمینه‌ای و وندالیسم

نخست، همبستگی میان وندالیسم و متغیرهای زمینه‌ای مورد بررسی قرار گرفته است. جهت ایجاد ارتباط همبستگی، از آزمون‌های لا‌ما و گاندا استفاده شده است. دلیل استفاده از این آزمون‌ها به دلیل ناپارامتریک بودن و همچنین مقیاس اسمی و ترتیبی داده‌ها می‌باشد.

جدول شماره ۷: آزمون لاندا و گاما

متغیرهای زمینه‌ای	متغیر وابسته	نوع آزمون	نتیجه آزمون	
			ارزش عددی	سطح معناداری
سن	وندالیسم	گاما	۰/۳۹	۰/۰۰۱
تأهل		لاندا	۰/۲۵	۰/۰۰۴
جنس		لاندا	۰/۴۲	۰/۰۰۶
تحصیلات		گاما	۰/۵۶	۰/۰۰۰
وضعیت مالی		گاما	۰/۳۳	۰/۰۰۳
اشتغال		لاندا	۰/۴۸	۰/۰۰۰

نتایج آزمون گویای آن است که میان متغیرهای زمینه‌ای شامل سن، تأهل، جنس، تحصیلات و وضعیت مالی با متغیر وابسته وندالیسم ارتباط مثبت و معنی‌داری وجود دارد. براساس آزمون گاما در سنین پایین ارتکاب اعمال وندالیسمی بیشتر که این امر براساس نظر پرسش‌شوندگان بیشتر گروه سنی نوجوانان و جوانان را شامل می‌شود. در مورد وضعیت تأهل افراد مجرد بیشتر از افراد متأهل ممکن است دچار اعمال وندالیسم شوند. بر اساس آزمون لاندا، مردان ممکن است بیشتر از زنان دست به اقدامات وندالیسم بزنند. همچنین وضعیت اشتغال نیز گویای آن است که احتمال انجام اقدامات وندالیسم در فضای عمومی سبز در شاغلان با میانگین ۱/۱۲ و در افراد بیکار ۳/۸۹ می‌باشد. بنابراین بر اساس آزمون لاندا، این تفاوت معنی‌دار است و احتمال ارتکاب اعمال وندالیسمی در افراد بیکار زیاد می‌باشد. در تمامی شاخص‌های جدول فوق، ضریب خطا کمتر از ۰/۰۵ است و تمامی متغیرها در هر آزمون، معنی‌دار ارزیابی می‌شوند.

ب) یافته‌های استنباطی

آزمون t دو نمونه‌ای مستقل جهت بررسی تفاوت مؤلفه‌های موثر بر وندالیسم در پارک‌های مورد پژوهش به کار برده شده است. نتایج این آزمون گویایی آن است که مؤلفه فردی در دو پارک مورد مطالعه به شکل متفاوتی می‌تواند بر وندالیسم مؤثر باشد. همچنین مؤلفه مکانی در میان دو پارک از بیشترین اختلاف برخوردار است. به طوری که پرسش‌شوندگان در پارک لاله نسبت به پارک شهر عاملی مکانی را در کاهش

جدول شماره ۸: آزمون T-Test دو نمونه‌ای مستقل جهت بررسی تفاوت‌ها

مقداره F	مقداره t	درجه آزادی	سطح معناداری	پایین‌ترین	بالا‌ترین
۰/۲۲۰	۲/۰۷۶	۵۶۴	۰/۰۰۵	۰/۱۲۰۹۶	۰/۸۰۰۹۶
۰/۱۶۳	۲/۴۶۰		۰/۰۰۴	۰/۰۰۹۴۵	۰/۶۵۳۸۸
۰/۱۱۷	۱/۰۳۸		۰/۰۰۰	۰/۱۵۵۱۹	۰/۷۵۴۸۱
۲/۳۶۳	۰/۹۱۸		۰/۰۶۸	۰/۴۲۰۸۲	۰/۳۳۸۱۵
۷/۱۰۷	۰/۷۹۷		۰/۱۵۹	۰/۳۸۴۸۹	۰/۸۹۴۲۳

جهت بررسی و سنجش ارتباط میان متغیرهای پژوهش از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. در وهله اول باید ارتباط بین مؤلفه‌های فردی، مکانی و اجتماعی موثر بر وندالیسم و متغیر وابسته پژوهش تعیین شود. نخست تمامی داده‌های مربوط به پارک‌ها مورد پژوهش را ترکیب و سپس اقدام به تحلیل آن نموده است. آزمون همبستگی میان متغیرهای بدین شرح می‌باشد.

جدول شماره ۹: همبستگی پیرسون بین مؤلفه‌های فردی، مکانی و اجتماعی با وندالیسم

فردی	مکانی	اجتماعی	طراحی محیط
۰/۴۷۸	۰/۵۱۲	۰/۶۴۹	۰/۵۸۷
۰/۰۰۲	۰/۰۰۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
Sig. (2-tailed)			
N			۵۶۶

تحلیل آزمون پیرسون گویای آن است که بیشترین همبستگی میان مؤلفه‌ی اجتماعی و وندالیسم می‌باشد. که میزان آن ۰/۶۴۹ است. مؤلفه طراحی محیط با میزان ۰/۵۸۷ بعد از مؤلفه اجتماعی بیشترین ارتباط را با متغیر وابسته دارد. کمترین میزان ارتباط با متغیر فردی و وندالیسم با ۰/۴۷۸ وجود دارد. جهت بررسی تأثیر متغیرهای مستقل پژوهش بر میزان وندالیسم از رگرسیون چند متغیر استفاده شده است.

در پژوهش حاضر شاخص‌های مؤثر وندالیسم به صورت متغیرهای مستقل و در مقابل وندالیسم به صورت متغیر وابسته در نظر گرفته شده است. لذا برای نشان دادن شدت تأثیرگذاری شاخص‌ها از رگرسیون چند متغیره استفاده شده است. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که میزان همبستگی شاخص‌های مؤثر وندالیسم ۰/۵۴۹ می‌باشد. ضریب تعیین تعدیل شده نشان می‌دهد که چه مقدار از متغیر وابسته یعنی وندالیسم، می‌تواند توسط متغیرهای مستقل تبیین شود. که در این آزمون ۵۵ درصد از متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل تبیین شده‌اند. در جدول شماره هشت سایر نتایج نشان داده شده است.

جدول شماره ۱۰: نتایج رگرسیون جهت سنجش شاخص‌های مؤثر بر وندالیسم

D.W	ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تعیین R	ضریب تعیین تعدیل شده R	اشتباه معیار
۱/۷۸۸	۰/۷۴۶ ^a	۰/۵۶۰	۰/۵۴۹	۰/۶۱۲۶۵

یکی از مفروضات رگرسیون، مستقل بودن خطاها از یکدیگر می‌باشد. در صورتی که خطاها با یکدیگر همبستگی داشته باشند. امکان استفاده از رگرسیون وجود ندارد. به منظور بررسی استقلال خطاها از یکدیگر از آزمون دوربین - واتسون استفاده شده است. با توجه به نتایج آزمون مقدار آماره دوربین - واتسون ۱/۷۸۸ می‌باشد. با توجه به اینکه مقدار در فاصله ۱/۵ و ۲/۵ قرار دارد، فرض استقلال بین خطاها پذیرفته می‌شود. بنابراین می‌توان از رگرسیون استفاده کرد.

جدول شماره ۱۱: معناداری رگرسیون متغیرهای مؤثر بر وندالیسم

مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	سطح معناداری
۲۹۹/۶۸۸	۳	۲۹/۴۸۳	۷۳/۱۷۰	۰/۰۰۰
۱۴۲/۸۳۹	۱۸۹	۰/۳۹۱		
کل	۱۹۹	۳۵۹/۴۵۵		

همچنین، براساس مقدار محاسبه شده برای F، در سطح اطمینان ۹۵ درصد، می‌توان بیان داشت که ترکیب خطی متغیرهای مستقل به طور معناداری قادر به تبیین و پیش‌بینی متغیر وابسته وندالیسم است.

جدول شماره ۱۲: ضرایب شدت اثرگذاری مؤلفه‌های موثر بر وندالیسم

سطح معناداری Sig.	T	ضریب غیر استاندارد		B	عرض از مبدأ
		Beta (بتا)	Std. Error		
۰/۰۰۰	۲/۰۷۸	-	۰/۱۰۲	-	
۰/۰۰۸	۴/۲۶۳	۰/۱۱۴	۰/۰۴۱	۰/۱۱۶	مؤلفه فردی
۰/۰۰۳	۶/۸۲۱	۰/۲۲۳	۰/۰۸۶	۰/۲۶۸	مؤلفه مکانی
۰/۰۱۲	۳/۵۳۹	۰/۳۰۷	۰/۰۸۷	۰/۳۶۵	مؤلفه اجتماعی
۰/۰۰۰	۳/۵۸۰	۰/۲۸۸	۰/۰۸۰	۰/۳۳۶	مؤلفه محیطی

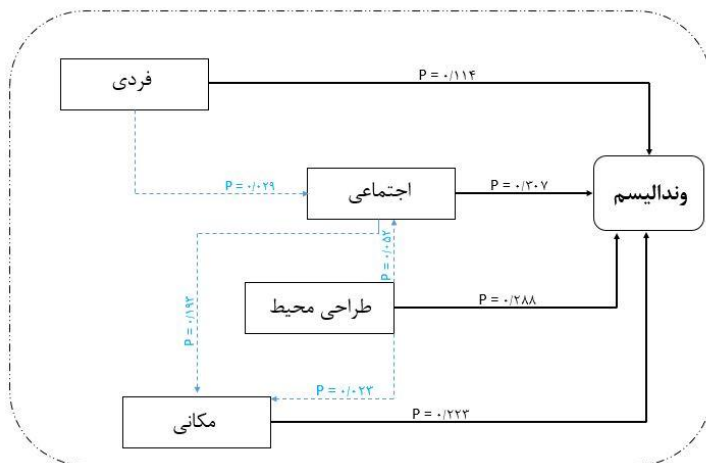
با توجه به تحلیل رگرسیون چند متغیره ملاحظه می‌شود از میان مؤلفه‌های پژوهش مؤلفه اجتماعی با ۰/۳۰۷ بیشترین تأثیر را بر پدیده وندالیسم داشته است. این امر گویای آن که با افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر اجتماعی، میزان وندالیسم به مقدار ۰/۳۰۷ انحراف استاندارد افزایش می‌یابد. مؤلفه طراحی محیط با ۰/۲۳۲ بعد از مؤلفه اجتماعی بر وندالیسم موثر می‌باشد. مؤلفه فردی در میان مؤلفه‌های موثر بر وندالیسم کمترین تأثیر را داشته است. جهت بررسی میزان تأثیر گذاری مستقیم و غیرمستقیم و کل از تحلیل مسیر استفاده شده است. نتایج حاصل از تحلیل مسیر گویای آن است که مؤلفه اجتماعی دارای اثر مستقیم و غیرمستقیم بر وندالیسم می‌باشد. در نهایت اثر کل این متغیر بر وندالیسم ۰/۳۵۰ می‌باشد. متغیر مکانی نیز دارای تأثیر مستقیم بر وندالیسم می‌باشد. متغیر فردی دارای تأثیر مستقیم و غیرمستقیم بر وندالیسم می‌باشد.

جدول شماره ۱۳: میزان تأثیر مستقیم، غیرمستقیم و کل مؤلفه‌های پژوهش بر وندالیسم

مؤلفه‌ها	انواع تأثیر	
	مستقیم	غیرمستقیم
فردی	۰/۱۱۴	۰/۰۰۸
مکانی	۰/۲۲۳	-
اجتماعی	۰/۳۰۷	۰/۰۴۳
طراحی محیطی	۰/۲۸۸	۰/۰۲

نمودار زیر گویای ارتباط میان متغیرهای مستقل و وابسته و ارتباط دورنی بین متغیرهای مستقل پژوهش می‌باشد. متغیرهای اجتماعی و فردی دارای تأثیرات مستقیم و غیر مستقیم بر وندالیسم می‌باشند. جهت برازش مدل نظری پژوهش مدل تجربی ترسیم شده است. جهت ارزیابی مناسب بودن مدل از آماره R^2 استفاده شده است. این آماره مقدار واریانس متغیر وابسته را نشان می‌دهد که متغیرهای مستقل توانسته است آن را تبیین کنند. در واقع R^2 بیانگر آن است که مدل تا چه اندازه برازنده مجموعه‌ای از داده است. بنابراین هر چه مقدار R^2 بالاتر باشد، مدل قوی‌تر و برعکس. در این پژوهش آماره $R^2 = 54$ است. همچنین مقدار کمیت خطای مدل $e = 0/451$ می‌باشد. با توجه به آنچه بیان شده ملاحظه می‌گردد با توجه به برازش مدل تجربی این مدل در سطح متوسط به بالا قرار دارد.

شکل شماره ۲: مدل تجربی پژوهش

بحث و نتیجه‌گیری

فضاهای سبز عمومی به ویژه پارک‌ها به عنوان مکانی جهت گردهمایی ساکنان و خلق فضاهای سرزنده مطرح می‌باشند. چنین فضایی سبب افزایش حس تعلق، مشارکت اجتماعی و همبستگی و به دنبال آن افزایش مسئولیت‌پذیری و افزایش سرمایه اجتماعی در جامعه می‌گردند. وندالیسم به عنوان پدیده‌ای مطرح می‌باشد که متأثر از ابعاد گوناگون زندگی اجتماعی است که تعاریف مختلف از آن شده است. این پدیده تحت

تأثیر مؤلفه‌های جامعه‌شناختی - روانشناختی و سیرت‌حول جامعه‌پذیری در جوامع مختلف شهری است.

پدیده وندالیسم سبب افزایش هزینه‌های اقتصادی در شهرها و کاهش احساس امنیت و نازیبایی‌های محیط شهری می‌گردد. به دنبال چنین شرایط شاهد کاهش سرزندگی در فضاهای عمومی و کاهش استفاده شهروندان از فضاهای عمومی سبز و به نوعی رنگ باختن شهروندی شهرساز و شهری شهروندان‌سازی می‌گردد که این امر به نوعی عدالت اجتماعی و عدالت فضایی در شهرها را به چالش می‌کشد. به عبارتی شهروندی فعال، مسئول‌پذیر و پرسش‌گر در قلمرویی با سازمان اجتماعی موجب اصلاح رفتار اجتماعی می‌گردد. از این رو در این پژوهش به بررسی مؤلفه‌های موثر بر وندالیسم پرداخته شده است. تفاوت این پژوهش با سایر پژوهش‌های صورت گرفته در این زمینه توجه به پدیده وندالیسم در پارک‌ها و عوامل موثر بر آن می‌باشد. در پژوهش‌های صورت گرفته پارک‌ها به عنوان فضای عمومی مورد بررسی قرار نگرفته و همچنین ابعاد و مؤلفه‌های موثر در آن به شکل جامع ارزیابی نشده است. براساس تحلیل‌های صورت گرفته می‌توان بیان داشت که عوامل اجتماعی همچون بحث کاهش حس تعلق، فقدان آموزش و آگاهی از حقوق شهروندی و عملکرد ضعیف مدیریت شهری به عنوان گویه‌های موثر بر وندالیسم مطرح می‌باشند. در شاخص موقعیت مکانی گویه‌های فضاهای فاقد نظارت اجتماعی و فضاهای خلوت به عنوان مهم‌ترین گویه‌های موثر بر وندالیسم بوده‌اند. در شاخص فردی گویه‌های احساس اجحاف و تبعیض به عنوان عامل موثر بر وندالیسم مطرح می‌باشد. در شاخص طراحی محیطی گویه‌های طراحی محیطی برای جلوگیری از تخریب‌گرایی و طراحی فضاهای قابل دفاع نقشی موثر در کاهش بروز رفتارهای وندالیسمی می‌تواند داشته باشد. همچنین مشخص گردید میان متغیرهای زمینه پژوهش و وندالیسم ارتباط معناداری می‌باشد. متغیرهایی همچون جنس، تحصیلات، سن و شغل می‌توانند بر پدیده وندالیسم موثر باشند. در نهایت در بررسی بیشتر مشخص گردید که متغیرهای اجتماعی، طراحی محیط، موقعیت مکانی و فرد هر

سه بر وندالیسم مؤثر می‌باشند. جهت بررسی بیشتر از تحلیل مسیر استفاده شد. نتایج تحلیل گویای آن است که متغیرهای اجتماعی، طراحی محیط و فردی به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر وندالیسم مؤثر بوده‌اند. متغیر موقعیت مکانی به صورت مستقیم بر وندالیسم مؤثر بوده است.

پیشنهادها

- ایجاد حس تعلق مکانی در شهروندان به عنوان یکی از موارد بسیار مهم که می‌تواند نقش موثری در کاهش رفتارهای وندالیستی داشته باشد.
- توزیع امکانات و خدمات و به عبارتی توجه به بحث عدالت فضایی و اجتماعی که این امر سبب مانع ایجاد حس اجحاف و کاهش تضاد طبقاتی و ... در میان شهروندان می‌شود.
- مطلوب ساختن شرایط محیط زیستی و توجه به عوامل زیباسازی فضاهای عمومی سبز؛
- افزایش نظارت اجتماعی از طریق ایجاد زمینه‌ها جهت شهروندی فعال و پرسش‌گر؛
- تعمیر فوری اموال و مبلمان‌های تخریب شده جهت کاهش تخریب‌گری؛
- در اختیار قرار دادن داده‌های موجود در ارتباط با رفتارهای وندالیستی جهت شناخت و درک واقع بینانه تر از وقوع این جرائم.
- چاپ بروشور و استفاده از فضای خالی پشت قبوض جهت ارائه آموزش‌های مناسب و آگاهی به مردم در سطح محلی، برای استفاده صحیح از مبلمان به ویژه مبلمان ورزشی در پارک‌ها.
- آموزش و فرهنگ‌سازی در راستای جلوگیری از تخریب اموال عمومی و آشنای شهروندان با حقوق شهروندی؛

منابع

- خاکپور، براتعلی؛ حسینی، سید مصطفی (۱۳۹۳). بررسی و ارزیابی علل گرایش به رفتارهای وندالیستی در محیط‌های شهری، فصلنامه دانش انتظامی خراسان رضوی، صص ۷۸-۵۵.
- حاتمی نژاد، حسین؛ محمدپور، صابر؛ منوچهری، ایوب و حسام، مهدی (۱۳۹۰). بررسی و پیشنهاد معیار و استاندارد برنامه‌ریزی توسعه فضای سبز شهری نمونه مورد منطقه ۱۲ شهر تهران، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، دوره ۲۶، شماره سوم، صص ۵۰-۲۵.
- خاکپور، براتعلی؛ حسینی، سید مصطفی (۱۳۹۳). بررسی و ارزیابی علل گرایش به رفتارهای وندالیستی در محیط‌های شهری، فصلنامه دانش انتظامی خراسان رضوی، صص ۷۸-۵۵.
- ستوده، هوشنگ (۱۳۸۵). آسیب شناسی اجتماعی، تهران، انتشارات اوای نور.
- صدیق اروعی، غلامرضا (۱۳۸۶) بررسی جامعه شناختی ناهنجاریهای اجتماعی در حیطه وظایف شهرداری (وندالیسم و سایر رفتارهای ناهنجار به خدمات وامکانات شهری)، در شهر مشهد و ارائه راهکارهایی برای کاهش آنها، معاونت فرهنگی و اجتماعی دفتر مطالعات و برنامه ریزی شهرداری مشهد.
- علیوردی‌نیا، اکبر؛ شارع‌پور، محمود و رحمانی، سحر (۱۳۹۲). بررسی عوامل موثر بر وندالیسم دانشجویان از دیدگاه نظریه فشار عمومی آگنیو، فصلنامه پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، سال دوم، شماره ۳، صص ۷۷-۵۳.
- علوی، سید علی؛ قاسمی، اکرم و احمدآبادی، علی (۱۳۹۱). ارزیابی و تحلیل فضایی سرانه پارک-های شهری مطالعه موردی منطقه ۶ شهر تهران، فصلنامه برنامه‌ریزی و امایش فضا، دوره هفتم، شماره یک، صص ۱۵۰-۱۲۷.
- طرح تفصیلی منطقه ۶، وزرات مسکن، مشاوره تهیه کننده طرح، مهندسان مشاور بنفش جهان پارس، تابستان، ۱۳۸۶.
- طرح تفصیلی منطقه ۱۲، وزرات مسکن، مشاوره تهیه کننده طرح، مهندسان مشاور باوند تیرماه ۱۳۸۶.
- فتحی، سروش و محمدی، حامد (۱۳۹۰). شهر نشینی، بیگانگی اجتماعی و رفتارهای وندالیستی جوانان، فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال چهارم، شماره ۱۳.
- فرومدی، الهام (۱۳۹۲). تخریب گرایی (وندالیسم) شهری در پارک‌ها و فضای سبز تهران: عوامل و موانع، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه.
- فیضی، محسن؛ حسینی، باقر و رزاقی اصل، سینا (۱۳۸۷). بازشناسایی روش‌ها و شیوه‌های طراحی محیطی برای پیشگیری از تخریب‌گرایی فضا، فصلنامه علوم محیطی، سال ششم، شماره اول.

- قاسمی، وحید؛ ذوالاکتاف، وحید و نورعلی وند، علی (۱۳۸۸). جامعه شناسی ورزش (وندالیسم و اوباشگری در فوتبال)، انتشارات جامعه شناسان، ۲۱۵-۱.
- قیوم‌زاده، قیوم (۱۳۹۰). بررسی جامعه شناختی عوامل اقتصادی و اجتماعی موثر بر شیوع وندالیسم در شهر خلخال، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته جامعه شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات.
- محسن تبریزی، علیرضا (۱۳۸۳). وندالیسم مبانی روان شناسی اجتماعی، جامعه شناسی و روان شناسی رفتار وندالیستی در مباحث آسیب شناس و کج رفتاری اجتماعیت هران: انتشارات آن.
- محسنی تبریزی، علیرضا و صفری شالی، رضا (۱۳۸۸). بررسی زمینه‌های بزهکاری و تخریب اموال عمومی توسط نوجوانان مطالعه موردی بر نوجوانان استان قزوین، فصلنامه تخصصی جامعه‌شناسی، سال دوم، شماره ۳.
- محمدی، میرصادق و حسینی، بهرام (۱۳۹۲). بررسی پدیده وندالیسم در بین جوانان ۱۵-۲۵ ساله، فصلنامه دانش انتظامی آذربایجان غربی، سال ششم، شماره بیستم صص ۲۴-۱.
- مشکانی، محمدرضا و مشکانی، زهراالسادات (۱۳۸۱). سنجش تأثیر عوامل درونی و بیرونی خانواده بر بزهکاری نوجوانان، مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره چهارم، شماره ۲.
- معیدفر، سعید (۱۳۸۵). جامعه‌شناسی مسایل اجتماعی ایران، تهران، انتشارات نورعلم.
- میرفردی، امیر؛ احمدی، سیروس و نیکخواه، زهرا (۱۳۹۱). بررسی عوامل موثر بر گرایش به وندالیسم خرابکاری در بین دانش‌آموزان دبیرستانی شهر یاسوج، فصلنامه جامعه شناسی کاربردی، سال بیست و سوم، شماره پیاپی ۴۷، ۲۰۶-۱۸۵.
- Ball, J. (2005). The Moderating Effect Of Family Factor On The Relationship Between Lifetime Trauma Event Exposure And Juvenile Delinquency In A Sample Of Male Juvenile Offenders, Dissertation PhD, Georgia State University.
- Ceccato, Vania & Haining, Robert (2005), Assessing the geography of vandalism. Evidence from a Swedish city, Urban Studies, Vol. 42, No. 9, 1637 – 1656.
- Garth Esau Vernon (2007), The Influence of Vandalism in Schools on Learners Academic Performance, Magister Educations in the Faculty of Education at the Nelson Mandela Metropolitan University, Supervisor: A. J. Grayling.
- Gillis, Tammy (2004) Violence, vandalism, and the among Alberta youth: A reconceptualization of the general the theory of crime, dissertation The University of Let Bridge, Alberta, Canada.
- Sanders, W. B. (1981), Juvenile Delinquency: Causes, Patterns and Reactions, News York: Holt, Rinehart & Winston.

- Yavuz, Aysel & Kulglu, Nilgun (2011), Effects of Locational Factors on Vandalism in Seaside parks, Scientific Research and Essays Vol. 6(20), 19 September. pp. 4207-4212
- Varela, B. A. Daniel (1980), A Social E Ecological Analysis of Vandalism, The University of Texas at El Paso Master of Arts.
- Skogan, W. G (1990), Disorder and decline: crime and the spiral of decay in American neighborhoods, New York: free press.
- Garth Esau Vernon (2007), The Influence of Vandalism in Schools on Learners Academic Performance, Magister Educations in the Faculty of Education at the Nelson Mandela Metropolitan University, Supervisor: A. J. Grayling.
- Lynch K (1971). Site Planning, Second Edition. Cambridge. Massachusetts Institute of Technology Press.
- Ward C (1973). Vandalism. First Published. London. The Architectural Press.
- Clinard, M., Meirer, R., (2011) Sociology of Deviant Behavior. N.Y: Holt Rinehart and Winston.
- Rebellon Cesar J. , Piquero Nicole Leeper, Piquero Alex R. & Thaxton Sherod (2009), Do Frustrated Economic Expectations and Objective Economic Inequity Promote Crime?(A Randomized Experiment Testing Agnew's General Strain Theory), European Journal of Criminology, Vol. 6, No. 1, 47-71.

Archive of SID